

allea | All European
Academies

integrity | in't

1 the quality of being ho
integrity.

Eiropas Rīcības kodekss par pētniecības integritāti

ATJAUNOTS 2023. GADA IZDEVUMS

integer

integun

**Publicēja ALLEA, Berlīne | Eiropas Zinātņu akadēmiju asociācija, 2023. gada jūnijs
Tulkojums latviešu valodā, 2023**

Citēšana

Lai citētu, lūdzu izmantot šo:

ALLEA (2023) Eiropas Rīcības kodekss par pētniecības integritāti. Atjaunots 2023. gada izdevums (latviski). Berlīne. DOI 10.26353/ECOC-Latvian

Licences

Šis darbs ir licencēts saskaņā ar Creative Commons Attribution licences noteikumiem, kas paredz brīvu teksta izmantošanu, atbilstoši veidojot atsauci uz teksta autoru un avotu (CC BY 4.0). Detalizēti licencēšanas noteikumi ir pieejami vietnē <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0>.

Vāka attēls: iStock

Izkārtojums: ALLEA Communications

Kontaktinformācija

ALLEA | All European Academies

Tālr. +49 (0)30 20 60 66 500

E-pasts: secretariat@allea.org

Twitter: @ALLEA_academies

Tīmekļvietne: www.allea.org

Disclaimer

Please note that while great care was taken to ensure the accuracy of the present translation of the 2023 Revised Edition of the European Code of Conduct for Research Integrity, some slight deviation in meaning may be possible. Please refer to the original English-language version of 2023 Revised Edition of the European Code of Conduct for Research Integrity, published by ALLEA in Berlin in 2023, for the precise wording: DOI 10.26356/ECOC.

Acknowledgements

ALLEA would like to sincerely thank the Institute of Applied Linguistics of the Riga Technical University for preparing the Latvian translation.

Satura rādītājs

Priekšvārds	3
1. Pamatprincipi	5
2. Laba pētniecības prakse	6
3. Pētniecības integritātes pārkāpumi	10
1. pielikums. Literatūras saraksts	13
2. pielikums. Pārskatīšanas process	16
3. pielikums. Iesaistītās puses	17
4. pielikums. ALLEA Pastāvīgā zinātnes un ētikas darba grupa	18

Priekšvārds

Pētniecība ir ceļš uz zināšanām, kas tiek iegūtas sistemātiski mācoties, domājot, novērojot un eksperimentējot. Lai gan dažādās disciplīnās izmanto dažādas pieejas, tām kopīga ir motivācija vairot mūsu izpratni par mums pašiem un pasauli, kurā mēs dzīvojam. Tāpēc Eiropas Rīcības kodekss par pētniecības integritāti ir piemērojams pētniecībai visās zinātniskajās un akadēmiskajās nozarēs.

Pētniecība ir akadēmiskās, industriju un citu nozaru pārstāvju kopdarbs. Tas ietver tiešu vai netiešu sadarbību, kas bieži pārkāpj sociālās, politiskās un kultūras robežas. To sekmē brīvība formulēt pētījuma jautājumus un izstrādāt teorijas, ievākt empīriskus datus un pielietot objektīvi atlasītas metodes. Tādējādi pētniecības pamatā ir pētnieku kopīgais darbs, kas ideālā variantā attīstās neatkarīgi no pasūtītāju izvirzītajiem nosacījumiem, ideoloģiskām, ekonomiskām vai politiskām interesēm.

Pētniecības integritātei ir izšķiroša nozīme pētniecības un tās rezultātu uzticamības saglabāšanā. Pētnieku pienākums ir atbildīgi formulēt pētniecības principus, noteikt pareizas pētniecības prakses kritērijus, lai paaugstinātu pētījumu un to rezultātu kvalitāti, uzticamību un noturīgumu, kā arī pienācīgi reaģēt uz labas pētniecības prakses apdraudējumiem vai pārkāpumiem. Šajā kontekstā pētījuma rezultāti ietver, bet neaprobežojas ar publikācijām, datiem, metadatiem, protokoliem, kodu, programmatūru, attēliem, artefaktiem un citiem pētniecības materiāliem un metodēm. Eiropas Rīcības kodeksa par pētniecības integritāti

galvenais mērķis ir palīdzēt pildīt šo zinātniskās sabiedrības pienākumu un kalpot par pamatu pētniecības kopienas pašregulācijas sistēmai.

Pētniecības jomā ir iesaistīti dažādi dalībnieki, ieskaitot pētniekus, pētnieku grupas un atbalsta personālu. Pētniecībā ir arī iesaistītas iestādes un organizācijas, kas nodrošina vai veicina pētniecību, piemēram, pētniecības organizācijas, pētniecības finansētāji, akadēmijas, zinātniskās biedrības, redaktori un izdevēji, kā arī citas organizācijas. Eiropas Rīcības kodeksā ir aprakstīti profesionālie, juridiskie, sociālie, ētiskie un morālie pienākumi, kas saista dažādas iesaistītās puses dažādās vidēs, ieskaitot tās, kas nosaka un ievieš prioritātes un kritērijus pētniecības finansējumam, novērtēšanai un publicēšanai. Tas uzsver iestāžu un organizāciju lomu labas pētniecības prakses veicināšanā, ko var īstenot, ieviešot un izmantojot atbilstošus noteikumus, procesus, resursus un infrastruktūru.

Pētniecību regulējošo vērtību un principu interpretāciju var ietekmēt sociālā, politiskā vai tehnoloģiskā attīstība un izmaiņas pētniecības vidē. Piemēram, kopš Eiropas Rīcības kodeksa 2017. gada izdevuma publicēšanas ir attīstījušās tehnoloģijas un radušies jauni veidi kā tās pielietot pētniecībā, kā arī ir augusi sociālo plašsaziņas līdzekļu nozīme pētījumu rezultātu izplatīšanā. 2023. gada izdevumā ir ņemtas vērā arī izmaiņas datu pārvaldībā, Vispārīgajā datu aizsardzības regulā (VDAR) un jaunākās tendences atvērtās zinātnes un pētniecības novērtējuma jomā. Eiropas Rīcības kodeksa 2023. gada izdevums atspoguļo arī jaunu izpratni par pētniecības kultūras nozīmi pētniecības integritātes veicināšanā un labas pētniecības prakses ieviešanā.

Efektīvs Eiropas Rīcības kodekss veicina ētisku domāšanu zinātniskajā sabiedrībā. Tajā aprakstītie principi attiecas uz visu pētniecības sistēmu un visām disciplīnām,

kā arī ir piemērojami gan valsts, gan privāti finansētiem pētījumiem. To var ņemt par pamatu vietējiem, valsts mēroga vai noteiktas disciplīnas noteikumiem un pamatnostādņēm, kā arī piemērot gan esošajai, gan jaunai pētniecības praksei, piemēram, amatierzinātnes vai līdzdalīgas pētniecības projektiem. Katrai pētniecības procesos iesaistītajai pusei ir jāuzņemas atbildība par labas pētniecības prakses un tās pamatā esošo principu ievērošanu un veicināšanu.

Šis dokuments ir Eiropas Zinātņu un humanitāro Zinātņu akadēmiju asociācijas (ALLEA) izstrādātā Eiropas Rīcības kodeksa par pētniecības integritāti 2017. gada izdevuma atjauninātā versija. Kodeksu regulāri atjaunina, lai saglabātu tā aktualitāti, ņemot vērā mūsdienu zinātnes izaicinājumus un jaunas pētniecības jomas, un turpinātu veicināt labu pētniecības praksi zinātniskajā sabiedrībā.

1. Pamatprincipi

Labas pētniecības prakses pamatā ir pētniecības integritātes pamatprincipi. Tās ir vadlīnijas, kas palīdz pētniekiem, pētniecības iestādēm un organizācijām pienācīgi veikt ikdienas darbus, kā arī risināt praktiskos, ētiskos un intelektuālos izaicinājumus, kas ir raksturīgi pētniecībai.

Pamatprincipi:

- **uzticamība** pētniecības kvalitātes nodrošināšanā, kas atspoguļojas izstrādes procesā, metodoloģijā, analīzē un resursu izmantošanā;
- **godīgums**, izstrādājot, veicot, pārskatot, izziņojot un izplatot pētījumu rezultātus pārredzamā, godīgā, pilnīgā un objektīvā veidā;
- **cieņa** pret kolēģiem, pētniecības dalībniekiem, pētījumu subjektiem, sabiedrību, ekosistēmām, kultūras mantojumu un vidi;
- **atbildība** par pētījumu no idejas līdz publicēšanai, par pētniecības vadību un organizāciju, kā arī par atbilstošu apmācību, uzraudzību un mentorēšanu, un kopējo pētījuma ietekmi uz sabiedrību.

2. Laba pētniecības prakse

Šajā sadaļā ir aprakstīti šādi labas pētniecības prakses aspekti:

- pētniecības vide;
- apmācība, uzraudzība un mentorēšana;
- pētniecības process;
- drošības pasākumi;
- datu pārvaldība;
- sadarbība;
- publicēšana, izplatīšana un autorība;
- recenzēšana un novērtēšana.

2.1 Pētniecības vide

- Lai nodrošinātu pētniecības integritātes ievērošanu, pētniecības iestādes un organizācijas veicina informētību un ieinteresētību, ieviešot stimulu programmas.
- Pētniecības iestādes un organizācijas rada vidi, kas veicina savstarpējo cieņu un piekopi tādas vērtības kā vienlīdzība, daudzveidība un iekļaušana.
- Pētniecības iestādes un organizācijas rada no nevēlama spiediena brīvu vidi, kurā pētnieki var brīvi strādāt, ievērojot labas pētniecības prakses principus.
- Pētniecības iestādes un organizācijas rāda labu piemēru, veidojot skaidrus noteikumus un izstrādājot labas pētniecības prakses vadlīnijas, kā arī aprakstot skaidru un pārskatāmu rīcības plānu gadījumiem, kad ir aizdomas par nepieņemamu pētniecības praksi vai pētniecības integritātes pārkāpumiem.

- Pētniecības iestādes un organizācijas aktīvi atbalsta pētniekus, ja viņi saņem kādus draudus, un aizsargā godprātīgus trauksmes cēlējus, ņemot vērā, ka jauni speciālisti un īstermiņā nodarbinātie darbinieki parasti ir mazāk aizsargāti.

- Pētniecības iestādes un organizācijas atbalsta piemērotas infrastruktūras veidošanu datu un pētniecības materiālu ģenerēšanai, pārvaldībai un aizsardzībai visos to veidos, lai nodrošinātu datu reproducējamību, izsekojamību un pārskatbildību.

2.2 Apmācības, uzraudzība un mentorēšana

- Pētniecības institūcijas un organizācijas nodrošina, ka pētnieki saņem pilnvērtīgu apmācību pētījumu plānošanā, metodoloģijā, analizē, izplatīšanā un komunikācijā.

- Pētniecības iestādes un organizācijas izstrādā aktuālas, pilnvērtīgas apmācības ētikas un pētniecības integritātes jomā, tādā veidā nodrošinot, ka visas iesaistītās puses ir informētas par attiecīgajiem kodeksiem un noteikumiem, un attīsta prasmes, kas ir nepieciešamas savu pētījumu ietvaros.

- Vadošie pētnieki, pētnieku grupu vadītāji un uzraudzītāji atbalsta pētniecības biedrus, rāda labu piemēru un sniedz noderīgus norādījumus un padomus pētniecības darbības attīstīšanai un strukturēšanai.

- Visi pētnieki, sākot no jaunākā asistenta līdz vadošajam pētniekam, pastāvīgi apgūst ētikas un pētniecības integritātes normas.

2.3 Pētniecības process

- Īstenojot pētniecības idejas, pētnieki ņem vērā attiecīgās jomas jaunākos sasniegumus.

- Pētnieki izstrādā, veic, analizē un dokumentē pētījumus rūpīgi, pārredzami un pārdomāti.

- Pētījuma procesā tiek ņemtas vērā atšķirības starp pētījuma dalībniekiem un tiek novērsta diskriminācija, piemēram, pēc vecuma, dzimuma, kultūras vai reliģiskas piederības, pasaules uzskatiem, etniskās piederības, ģeogrāfiskās atrašanās vietas vai sabiedrības slāņa.

- Pētnieki izmanto pētījumam piešķirto finansējumu pienācīgi un apzinīgi.

- Pētnieki dalās ar pētījumu rezultātiem atklātā, godīgā, pārredzamā un precīzā veidā, taču ievēro datu vai atklājumu konfidencialitāti, ja to pieprasa likums.

- Pētnieki ziņo par pētījumu rezultātiem un sniedz informāciju par izmantotajām metodēm, ieskaitot ārējo pakalpojumu vai mākslīgā intelekta un automatizēto rīku izmantošanu, saskaņā ar pieņemtajām disciplīnas normām un tādā veidā, kas atvieglo verificēšanu un replicēšanu.

2.4 Drošības pasākumi

- Pētnieki, pētniecības iestādes un organizācijas ievēro atbilstošus kodeksus, vadlīnijas un noteikumus.

- Pētnieki izturas pret pētījumu dalībniekiem un subjektiem (neatkarīgi no tā, vai tie ir cilvēki, dzīvnieki, vai kultūras, bioloģiskie, vides, vai fiziskie rādītāji), ka

arī pret saistītajiem datiem ar cieņu un rūpību saskaņā ar tiesību aktiem un ētikas principiem.

- Pētnieki atbildīgi attiecas pret sabiedrības, līdzstrādnieku un citu pētniecībā iesaistīto pušu veselību, drošību un labklājību.

- Pētnieki nosaka un izsver iespējamo kaitējumu un riskus, kas saistīti ar viņu pētījumiem un rezultātu pielietojumu, un mazina iespējamo negatīvo ietekmi.

- Pētnieki, kuri pārrauga projektus ārpus profesionālās darbības, piemēram, amatierzinātnes vai līdzdalības pētniecības projektus, uzņemas atbildību par pētniecības integritātes standartu ievērošanu, projekta uzraudzību, apmācību nodrošināšanu un drošības pasākumu ievērošanu.

2.5 Datu pārvaldība

- Pētnieki, pētniecības iestādes un organizācijas nodrošina visu datu, metadatu, protokolu, koda, programmatūras un citu pētniecības materiālu pienācīgu pārvaldību, pārraudzīšanu un atbilstīgu uzglabāšanu noteiktā laika periodā.

- Pētnieki, pētniecības iestādes un organizācijas nodrošina, ka piekļuve datiem ir pēc iespējas atvērtāka, vai, ja nepieciešams, pēc iespējas slēgtāka, un, kur nepieciešams, saskaņā ar FAIR principiem (dati ir atrodami, pieejami, savietojami un izmantojami atkārtoti).

- Pētnieki, pētniecības iestādes un organizācijas nodrošina pārskatāmu 8 politiku attiecībā uz to, kā piekļūt datiem, metadatiem, protokoliem, kodam, programmatūrai un citiem pētniecības materiāliem un kā saņemt

atļauju tos izmantot.

- Pētnieki informē pētījuma dalībniekus par to, kā viņu dati tiks izmantoti un atkārtoti izmantoti, kas un kā varēs tiem piekļūt, kā arī, kā tie tiks uzglabāti un dzēsti saskaņā ar VDAR regulu.

- Pētnieki, pētniecības iestādes un organizācijas atzīst datus, metadatus, protokolus, kodus, programmatūras un citus pētniecības materiālus par likumīgiem un citējamiem pētniecības produktiem.

- Pētnieki, pētniecības iestādes un organizācijas nodrošina, ka visas vienošanās un līgumi, kas saistīti ar pētījumu rezultātiem, ietver atbilstīgus un taisnīgus pētījumu rezultātu izmantošanas, īpašumtiesību un intelektuālā īpašuma aizsardzības noteikumus.

2.6 Sadarbība

- Visi pētniecības sadarbības partneri uzņemas atbildību par pētījuma un tā rezultātu integritāti.

- Visi pētniecības sadarbības partneri jau pašā sākumā rakstiski vienojas par pētījuma mērķiem un pētniecības procesu, ko uzrauga un vajadzības gadījumā pielāgo, lai varētu pēc iespējas pārredzamā un atklātā veidā izplatīt informāciju par saviem pētījumiem.

- Visi pētniecības sadarbības partneri jau pašā sākumā rakstiski vienojas par nosacījumiem (ko uzrauga, un vajadzības gadījumā pielāgo) attiecībā uz pētniecības integritāti, piemērojamajiem tiesību aktiem un noteikumiem, sadarbības partneru intelektuālā īpašuma aizsardzību, kā arī rīcību konfliktu un iespējamo pārkāpumu gadījumā.

- Visi pētniecības sadarbības partneri apspriežas un formāli vienojas par pētījumu rezultātu publicēšanu un citiem rezultātu izplatīšanas vai izmantošanas veidiem.

2.7 Publicēšana, izplatīšana un autorība

- Autori rakstiski vienojas par autorības secību, ņemot vērā, ka autorības pamatā ir: (1) nozīmīgs ieguldījums pētījuma izstrādē, attiecīgo datu vākšanā, analizē un/vai interpretācijā; 2) publikācijas izstrāde un/vai būtisku labojumu veikšana; 3) publikācijas gala versijas apstiprināšana; un 4) piekrišana būt atbildīgam par publikācijas saturu, ja vien publikācijā nav norādīts citādi.

- Ja iespējams, autori publikācijas gala versijā iekļauj autoru ieguldījumu uzskaiti, kurā ir aprakstīti katra autora pienākumi un ieguldījums.

- Autori atzīst un sniedz informāciju par citu iesaistīto pušu, kas nav uzskatāmas par autoriem, ieskaitot sadarbības partneru, asistentu un finansētāju, kuri palīdzējuši veikt pētījumu, darbu un ieguldījumu pētījumā.

- Autori atklāj jebkādas finansiālus un nefinansiālus interešu konfliktus, kā arī pētījuma un publikācijas atbalsta avotus.

- Autori un izdevēji nekavējoties izdod labojumus, norādot veikto labojumu autorus, vai atsauc publikācijas, ja nepieciešams. Atsaukšanas procedūra ir skaidra, tiek norādīts konkrēts atsaukšanas iemesls.

- Autori, pētniecības iestādes, izdevēji, sponsori un zinātniskā sabiedrība saprot, ka negatīvus rezultātus ir tik pat svarīgi publicēt un izplatīt kā pozitīvos rezultātus.

- Autori ir precīzi un godīgi komunikācijā ar kolēģiem, politikas veidotājiem un sabiedrību kopumā.

- Komunicējot, izplatot pētījuma rezultātus un mijiedarbojoties ar sabiedrību, autori ir atklāti un sniedz pilnīgu informāciju par subjektīviem pieņēmumiem un vērtībām, kas var ietekmēt viņu pētījumus, kā arī par pierādījumu patiesumu, ieskaitot atlikušās neskaidrības vai datu trūkumu.

- Autori ievēro tos pašus principus, kas aprakstīti iepriekš, neatkarīgi no tā, vai viņu pētījumi tiek publicēti abonētā žurnālā, brīvpiekļuves žurnālā vai jebkurā citā formā, ieskaitot manuskriptu serveros.

2.8 Recenzēšana un novērtēšana

- Pētnieki nopietni uztver savas saistības un atbildību pret zinātnisko sabiedrību, piedaloties recenzēšanā, izskatīšanā un novērtēšanā. Pētnieki, pētniecības iestādes un organizācijas šo ieguldījumu novērtē un atbilstoši atalgo.

- Pētnieki, pētniecības iestādes un organizācijas izskata un novērtē iesniegtos pieteikumus par publicēšanu, finansējuma piešķiršanu, iecelšanu amatā, paaugstinājumu vai prēmijas saņemšanu pārredzamā un pamatotā veidā, un ir atklāti par makslīgā intelekta vai automatizētu rīku izmantošanu.

- Recenzenti un redaktori atklāj jebkādas faktiskus vai iespējamus interešu konfliktus un, ja nepieciešams, atsakās no iesaistīšanās diskusijās un lēmumos par publicitāti, finansēšanu, iecelšanu amatā, paaugstināšanu amatā vai atlīdzības piešķiršanu.

- Recenzenti saglabā konfidencialitāti, ja vien nav sniegta atļauja informācijas izpaušanai.

- Recenzenti un redaktori ciena autoru un citu iesaistīto pušu tiesības un bez atļaujas neizmanto iesniegtās idejas, datus vai interpretācijas.

- Pētnieki, pētniecības iestādes un organizācijas ievieš novērtēšanas sistēmu, kuras pamatā ir kvalitāte, zināšanu atbilstība un vērtības, kas ir nozīmīgākas par kvantitatīviem rādītājiem, kā arī, ja tas ir piemērojams, ņem vērā daudzveidību, iekļautību, atvērtību un sadarbību.

3. Pētniecības integritātes pārkāpumi

Ir būtiski, lai pētnieki apgūtu savai darbības jomai atbilstošas zināšanas, metodiku un ētikas principus. Labas pētniecības prakses neievērošana apdraud profesionālo darbību. Tas kaitē pētniecības procesiem, pasliktina attiecības pētnieku vidū, mazina uzticību sasniegtajiem rezultātiem, izšķērdē resursus un var apdraudēt arī pētījuma dalībniekus, subjektus, patērētājus, sabiedrību vai vidi.

3.1 Pētniecības pārkāpumi un cita nepieņemama prakse

Tradicionāli pētniecības pārkāpumus iedala trīs grupās – fabricēšana, viltošana un plaģiātisms, kas var attiekties uz pašu ideju, pētījuma īstenošanu, recenzēšanu vai rezultātu izziņošanu un izplatīšanu:

- **fabricēšana** – izdomātu pētījuma datu vai rezultātu pierakstīšana, izdodot tos par reāliem;
- **viltošana** – nepieņemamas manipulācijas ar pētniecības materiāliem, iekārtām, attēliem vai procesiem, vai datu vai rezultātu mainīšana, izlaidšana vai neizpaušana bez pamatojuma;
- **plaģiātisms** – citu autoru darbu vai ideju izmantošana, nenorādot sākotnējo avotu.

Pastāv arī citi labas pētniecības prakses pārkāpumi, kas izkropļo faktus vai kaitē pētniecības procesa vai pētnieku integritātei. Papildus šajā Rīcības kodeksā izklāstītās labās pētniecības prakses tiešajiem pārkāpumiem ir arī citi nepieņemamas prakses piemēri, kas ietver,

bet neaprobežojas ar šādiem pārkāpumiem:

- objektivitātes zudums, ļaujot finansētājiem, sponsoriem vai citām ieinteresētām pusēm ietekmēt pētniecības procesu, apdraudot tā neatkarību un objektīvu rezultātu izziņošanu;
- darba stāža ļaunprātīga izmantošana, pārkāpjot pētniecības integritātes principus vai negodīgi veicinot savas karjeras attīstību;
- citu pētnieku darba traucēšana vai kavēšana;
- ļaunprātīga statistikas izmantošana, piemēram, lai norādītu uz faktiski nepamatotu statistisku nozīmīgumu;
- slepena mākslīgā intelekta vai automatizētu rīku izmantošana satura veidošanā vai publikāciju izstrādē;
- nepamatota pētījuma datu vai rezultātu neizpaušana;
- pētījuma rezultātu saskaldīšana ar mērķi palielināt zinātnisko publikāciju skaitu;
- selektīva, neprecīza citēšana;
- nevajadzīga pētījuma bibliogrāfijas paplašināšana, lai izdabātu redaktoriem, recenzentiem vai kolēģiem vai bibliogrāfisko datu manipulēšana;
- manipulācijas ar autorību vai citu pētnieku ieguldījuma nicināšana publikācijās;
- atkārtota savu agrāko publikāciju daļu

pārpublicēšana, ieskaitot tulkojumu publicēšanu, pienācīgi neatzīstot vai necitējot oriģinālu (pašplaģiātisms);

- žurnālu, izdevēju, pasākumu vai pakalpojumu izveide, atbalstīšana vai apzināta izmantošana, kas grauj pētniecības kvalitāti;
- dalība recenzentu un autoru kartēļos, kas slepeni vienojas recenzēt viens otra publikācijas;
- pētniecības sasniegumu, datu, autoru ieguldījuma vai interešu nepatiesa atspoguļošana;
- ļaunprātīga citu pētnieku apsūdzēšana nepieņemamā praksē vai citos pārkāpumos;
- citu personu iespējamo pētniecības integritātes pārkāpumu ignorēšana vai iestāžu neatbilstošas reakcijas uz nepieņemamu pētniecības praksi vai citiem pārkāpumiem piesegšana.

Smagi labas pētniecības prakses pārkāpumi ir sodāmi, bet kopumā ir jādara viss iespējams, lai, izmantojot mācību, uzraudzības un monitorēšanas rīkus, kā arī pozitīvu, atbalstošu pētniecības vidi, novērstu un apturētu nepieņemamu pētniecības praksi.

3.2 Pārkāpumu un apsūdzību izskatīšana

Dažādu valstu un iestāžu pamatnostādnes attiecībā uz to, kā jārikojas labas pētniecības prakses pārkāpumu un apsūdzību izvirzīšanas gadījumā, atšķiras. Taču sabiedrības un pētnieku interesēs vienmēr ir tas, lai pārkāpumi tiktu izskatīti taisnīgā, konsekventā un pārredzamā veidā. Jebkurā izmeklēšanas procesā būtu jāievēro šādi principi:

- ikviens, kas ir apsūdzēts labas pētniecības prakses pārkāpumos, tiek uzskatīts par nevainīgu, kamēr nav pierādīts pretējais;
- izmeklēšana ir taisnīga, saprotama un tiek veikta raiti, taču saglabājot precizitāti, objektivitāti un detalizētību;
- izmeklēšanā iesaistītās puses iepriekš paziņo par jebkādu interešu konfliktu, kas var rasties izmeklēšanas laikā;
- izmeklēšanas procesi tiek pabeigti līdz galam;
- izmeklēšana tiek veikta konfidenciali, lai aizsargātu iesaistīto pušu datus;
- iestādes aizsargā godprātīgu trauksmes cēlēju tiesības izmeklēšanas laikā un nodrošina, ka netiek apdraudētas viņu karjeras izaugsmes iespējas;
- ir brīvi pieejams preventīvo pasākumu apraksts labas pētniecības prakses pārkāpumu novēršanai, kas nodrošina pārskatāmību un vienveidību;
- personai, kas ir apsūdzēta pētniecības pārkāpumos, tiek sniegta pilnīga informācija par izvirzītajām apsūdzībām, un tiek nodrošināts taisnīgs process, kura laikā persona var sniegt pierādījumus un apstrīdēt izvirzītās apsūdzības;
- izmeklējot labas pētniecības prakses pārkāpumus, tiek ņemta vērā gan indivīda, gan iestādes loma pārkāpumā;
- ja persona tiek atzīta par vainīgu, tiek veiktas atbilstošas darbības personas sodīšanai, kas ir samērīga ar pārkāpuma smagumu;

- ja pētnieka vaina pārkāpumā netiek pierādīta, tiek veiktas atbilstošas darbības reputācijas atjaunošanai.

1. pielikums. Literatūras saraksts

All European Academies (ALLEA) (2013). "Ethics Education in Science: Statement by the ALLEA Permanent Working Group on Science and Ethics." www.allea.org/wp-content/uploads/2015/07/Statement_Ethics_Edu_web_final_2013_10_10.pdf [Accessed 26/04/2023]

All European Academies (ALLEA) (2018). "Ethical Aspects of Open Access: A Windy Road." <https://www.allea.org/wp-content/uploads/2018/12/Ethical-Aspects-of-Open-Access-Report.pdf> [Accessed 26/04/2023]

AllTrials (2013). <http://www.alltrials.net/> [Accessed 26/04/2023]

American Association for the Advancement of Science (AAAS) (2017). "Ethics & Principles for Science & Society Policy-Making: The Brussels Declaration." <http://www.sci-com.eu/main/docs/Brussels-Declaration.pdf> [Accessed 26/04/2023]

American Society for Cell Biology (ASCB) Annual Meeting (2013). "San Francisco Declaration on Research Assessment." <https://sfdora.org/read/> [Accessed 26/04/2023]

Committee on Publication Ethics (COPE). Guidelines. <http://publicationethics.org/resources/guidelines> [Accessed 26/04/2023]

Directory of Open Access Journals (DOAJ). <https://doaj.org/> [Accessed 26/04/2023]

Embassy of Good Science. https://embassy.science/wiki/Main_Page [Accessed 26/04/2023]

EQUATOR Network. Reporting guidelines to enhance the quality and transparency of health research. <https://www.equator-network.org/> [Accessed 26/04/2023]

EURODAT Collaborative Data Infrastructure. <https://eudat.eu/data-management> [Accessed 26/04/2023]

European Citizen Science Association (ECSA). Guidelines and Policies. <https://www.ecsa.ngo/documents/> [Accessed 26/04/2023]

European Commission, Directorate-General for Research and Innovation (2020). "Six Recommendations for Implementation of FAIR Practice." <https://data.europa.eu/doi/10.2777/986252> [Accessed 26/04/2023]

European Commission, Directorate-General for Research and Innovation (2020). "Access to and Preservation of Scientific Information in Europe." <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/6e5718ef-f179-11ea-991b-01aa75ed71a1> [Accessed 26/04/2023]

European University Association, Science Europe, European Commission – Directorate-General for Research and Innovation (2022). “Agreement on Reforming Research Assessment.” <https://coara.eu/agreement/the-agreement-full-text/> [Accessed 26/04/2023]

FORCE11, Data Citation Synthesis Group, Martone M. (ed.) (2014). “Joint Declaration of Data Citation Principles.” <https://doi.org/10.25490/a97f-egykh> [Accessed 26/04/2023]

Hicks D., Wouters, P., Waltman L., et al. (2015). “Bibliometrics: The Leiden Manifesto for Research Metrics.” *Nature* 520, 429-431. <https://doi.org/10.1038/520429a> [Accessed 26/04/2023]

InterAcademy Partnership (IAP) (2016). “Doing Global Science: A Guide to Responsible Conduct in the Global Research Enterprise.” <http://interacademycouncil.net/24026/29429.aspx> [Accessed 26/04/2023]

InterAcademy Partnership (IAP) (2022). “Combating Predatory Academic Journals and Conferences.” <https://www.interacademies.org/publication/predatory-practices-report-English> [Accessed 26/04/2023]

International Committee of Medical Journal Editors (ICMJE). “Defining the Role of Authors and Contributors.” <http://www.icmje.org/recommendations/browse/roles-and-responsibilities/defining-the-role-of-authors-and-contributors.html> [Accessed 26/04/2023]

Ministerial Conference on the European Research Area (2020). “Bonn Declaration on Freedom of Scientific Research.” https://www.bmbf.de/bmbf/shareddocs/downloads/files/drpf-bonner_erklaerung_en_with-signatures_maerz_2021.pdf [Accessed 26/04/2023]

Moher D., Bouter, L., Kleinert, S., Glasziou, P., Sham, M.H., Barbour, V., et al. (2020). “The Hong Kong Principles for Assessing Researchers: Fostering Research Integrity.” *PLoS Biology* e3000737. <https://doi.org/10.1371/journal.pbio.3000737> [Accessed 26/04/2023]

National Information Standards Organization (2022). CReDiT (Contributor Roles Taxonomy). <https://credit.niso.org/> [Accessed 26/04/2023]

Open Access Scholarly Publishing Association (OASPA) (2022). “Principles of Transparency and Best Practice in Scholarly Publishing.” <https://oaspa.org/principles-of-transparency-and-best-practice-in-scholarly-publishing-4/> [Accessed 26/04/2023]

Organisation for Economic Cooperation and Development (OECD) Global Science Forum (2007). “Best Practices for Ensuring Scientific Integrity and Preventing Misconduct.” <https://www.oecd.org/sti/sci-tech/40188303.pdf> [Accessed 26/04/2023]

Organisation for Economic Cooperation and Development (OECD) Global Science Forum (2022). “Integrity and Security in the Global Research Ecosystem.” <https://read.oecd.org/10.1787/1c416f43-en> [Accessed 26/04/2023].

Research Data Alliance RDA (2016). “RDA/WDS Publishing Data Workflows WG Recommendations.” <http://doi.org/10.15497/RDA00004> [Accessed 26/04/2023]

Research Data Alliance RDA (2016). “Data Description Registry Interoperability WG: Interlinking Method and Specification of Cross-Platform Discovery.” <http://doi.org/10.15497/RDA00003> [Accessed 26/04/2023]

Standard Operating Procedures for Research Integrity (SOPs4RI). <https://sops4ri.eu/> [Accessed 26/04/2023]

Trusted Secure Data Sharing Space (TRUST) project consortium (2018). “Global Code of Conduct for Research in Resource-Poor Settings.” <https://www.globalcodeofconduct.org/> [Accessed 26/04/2023]

UK Academy of Medical Sciences (2016). “Perspectives on ‘Conflicts of Interest.’” <https://acmedsci.ac.uk/file-download/41514-572ca1ddd6cca.pdf> [Accessed 26/04/2023]

UNESCO (2021). “Recommendation on Open Science.” <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000379949.locale=en> [Accessed 26/04/2023]

Vrije Universiteit Amsterdam Research Portal, Krishma Labib (2023). “Developing Guidelines for Research Institutions - Journey towards Research Integrity.” <https://research.vu.nl/en/publications/developing-guidelines-for-research-institutions-journey-towards-r> [Accessed 26/04/2023]

Wilkinson, M.D., Dumontier, M., Aalbersberg, I.J. et al. (2016). “The FAIR Guiding Principles for Scientific Data Management and Stewardship.” *Scientific Data* 3:160018. <http://doi.org/10.1038/sdata.2016.18> [Accessed 26/04/2023]

World Conference on Research Integrity (WCRI) (2010). “Singapore Statement on Research Integrity.” <https://wcrif.org/guidance/singapore-statement> [Accessed 26/04/2023]

World Conference on Research Integrity (WCRI) (2013). “Montreal Statement on Research Integrity in Cross-Boundary Research Collaborations.” <https://wcrif.org/guidance/montreal-statement> [Accessed 26/04/2023]

World Conference on Research Integrity (WCRI) (2023). “Cape Town Statement on Fostering Research Integrity through Fairness and Equity.” <https://www.wcrif.org/guidance/cape-town-statement> [Accessed 26/04/2023]

2. pielikums. Pārskatīšanas process

Sākotnēji Eiropas Rīcības kodeksu par pētniecības integritāti 2011. gadā izstrādāja Eiropas zinātņu akadēmiju asociācija (ALLEA) un Eiropas Zinātnes fonds (ESF). Jau no paša sākuma Eiropas Rīcības kodekss tika iecerēts kā pastāvīgi aktualizējams dokuments, ko vajadzības gadījumā var pārskatīt un atjaunināt, ņemot vērā mūsdienu zinātnes izaicinājumus un jaunas pētniecības jomas, lai tas arī turpmāk varētu kalpot par labas pētniecības prakses pamatu zinātniskajai sabiedrībai.

2017. gadā ALLEA izstrādāja jaunu Eiropas Rīcības kodeksa par pētniecības integritāti versiju. Izmaiņu veikšanu cita starpā motivēja norises Eiropas pētniecības finansēšanas un regulatīvajā vidē, institucionālie pienākumi, tendences komunikācijā un informācijas izplatīšana, sociālo plašsaziņas līdzekļu izmantošana, jauninājumi recenzēšanas procedūrās, atklātas piekļuves izdevējdarbība, repozitoriju izmantošana un iedzīvotāju iesaistīšanās pētniecībā. Pārskatīšanas procesā tika iesaistīti galvenie Eiropas pētniecības nozares pārstāvji gan no valsts, gan privātā sektora, kas nodrošināja kopīgu piederības un atbildības sajūtu.

Šis dokuments ir 2017. gada Eiropas Rīcības kodeksa par pētniecības integritāti labots un papildināts izdevums. Šajā izdevumā iekļautie labojumi nodrošina Eiropas Rīcības kodeksa aktualitāti un atbilstību visām disciplīnām, kā arī jaunām pētniecības nozarēm un izmantojamajiem paņēmieniem. Tajā ņemtas vērā izmaiņas datu pārvaldībā, Vispārīgajā datu aizsardzības regulā (VDAR) un jaunākās tendences atvērtās zinātnes un pētniecības novērtējuma jomā. 2023. gada izdevums atspoguļo arī jaunu izpratni par pētniecības kultūras nozīmi pētniecības integritātes veicināšanā un labas pētniecības prakses ieviešanā. Turklāt tas parāda, ka zinātniskajā sabiedrībā ir augusi izpratne par diskrimināciju un atstumtību, un aicina visas pētniecībā iesaistītās puses veicināt vienlīdzību, daudzveidību un iekļaušanu.

3. pielikums. Iesaistītās puses

ALLEA izsaka pateicību visām iesaistītajām organizācijām un projektu dalībniekiem, kas pārstrādes procesa laikā sniedza detalizētas un izsmeļošas rakstiskas atsauksmes:

- Association of Learned and Professional Society Publishers (ALPSP)
- Committee on Publication Ethics (COPE)
- Conference of European Schools for Advanced Engineering Education and Research (CESAER)
- EU-LIFE
- European Association of Research and Technology Organisations (EARTO)
- European Association of Research Managers and Administrators (EARMA)
- European Chemical Society (EuChemS)
- European Commission
- European Group on Ethics in Science and New Technologies (EGE)
- European Industrial Research Management Association (EIRMA)
- European Molecular Biology Organization (EMBO)
- European Network of Research Ethics Committees (EUREC)
- European Network of Research Integrity Offices (ENRIO)
- European Physical Society (EPS)
- European University Association (EUA)
- EuroScience
- FoodDrinkEurope
- Global Young Academy (GYA)
- HYBRIDA
- International Association of Scientific, Technical and Medical Publishers (STM)
- League of European Research Universities (LERU)
- Open Access Scholarly Publishers Association (OASPA)
- Path2Integrity
- PRO-Ethics
- Responsible Open Science in Europe (ROSiE)
- Science Europe
- Standard Operating Procedures for Research Integrity (SOPs4RI)
- TechEthos
- The Guild
- UK Publishers Association
- Young European Research Universities Network (YERUN)

Detalizēts kopsavilkums par iesaistīto pušu atsauksmju iesniegšanas procesu un to, kā tās tika izmantotas 2023. gada izdevuma pārstrādē, ir atrodams vietnē <https://allea.org/code-of-conduct/>.

4. pielikums. ALLEA Pastāvīgā zinātnes un ētikas darba grupa

ALLEA Pastāvīgā zinātnes un ētikas darba grupa risina daudzveidīgus iekšējos (pētnieku) un ārējos (zinātnes un sabiedrības mijiedarbības) jautājumus. Tā kā ētiskie apsvērumi ir būtisks elements vienotas Eiropas konceptā un arī ALLEA izveidē, šī darba grupa tika izveidota, lai apvienotu ekspertus no Eiropas akadēmijām un nodrošinātu viņiem platformu pastāvīgām diskusijām par pētniecības ētiku un pētniecības integritāti.

Pēdējos gados Pastāvīgā zinātnes un ētikas darba grupa ir attīstījusies un paplašinājusi savas darbības lauku, lai pienācīgi pildītu savu galveno uzdevumu – kopīgi apspriest tādus jautājumus kā pētniecības integritāte, ētikas principu integrēšana zinātnē un pētnieku apmācība, zinātnisko vadlīniju veidošanas ētika, uzticēšanās zinātnē, zinātniskie pārkāpumi, plaģiātisms, u.c.

Nesen tika apspriesti arī ētikas jautājumi saistībā ar atklātas piekļuves izdevējdarbību, pētniecības vērtēšanas sistēmā veicamajām izmaiņām, kā arī digitālo un biomedicīnas tehnoloģiju pētniecību. Turklāt grupa iesaistās un sniedz konsultācijas Horizon 2020 projektā “Science with and for Society” („Zinātne sabiedrībā un sabiedrībai”) un Horizon Europe projektā “WIDERA”, kas ir saistīti ar pētniecības ētiku un integritāti. Turklāt tā atbalsta ALLEA dalību TechEthos projektā, kas fokusējas uz ētikas jautājumiem, kas ir saistīti ar jaunām tehnoloģijām ar nozīmīgu sociālekonomisko ietekmi.

Darba grupa regulāri tiek un ir sasaukusi arī lielākas tematiskas sanāksmes, parasti sadarbojoties ar citām starptautiskām organizācijām, kas darbojas šajā jomā. Lai sekmīgi īstenotu Eiropas Rīcības kodeksa par pētniecības integritāti pārskatīšanas procesu, ALLEA Pastāvīgās zinātnes un ētikas darba grupas locekļi izmantoja savu plašo paziņu loku un piesaistīja atbilstošus ekspertus un iestādes.

ALLEA Pastāvīgās zinātnes un ētikas darba grupas locekļi

Maura Hiney – Royal Irish Academy, **izstrādes grupas priekšsēdētāja**

László Fésüs – Hungarian Academy of Sciences

Göran Hermerén – Royal Swedish Academy of Letters, History and Antiquities, **izstrādes grupa**

Lisa Maria Herzog – Global Young Academy, **izstrādes grupa**

Anne Ruth Mackor – Royal Netherlands Academy of Arts and Sciences

Anne Sophie Meincke – Austrian Academy of Sciences

Bertil Emrah Oder – Bilim Akademisi (The Science Academy, Turkey)

Deborah Oughton – Norwegian Academy of Science and Letters, **izstrādes grupa**

Roger Pfister – Swiss Academies of Arts and Sciences

Pere Puigdomènech – Royal Academy of Sciences and Arts of Barcelona, Institute for Catalan Studies (Spain)

Michael Quante – Union of German Academies of Sciences and Humanities

Nils-Eric Sahlin – Royal Swedish Academy of Letters, History and Antiquities

Camilla Serck-Hanssen – Norwegian Academy of Science and Letters

Raivo Uibo – Estonian Academy of Sciences

Els Van Damme – Royal Academy of Sciences, Letters and Arts of Belgium, **izstrādes grupa**

Krista Varantola – Council of Finnish Academies, **izstrādes grupas priekšsēdētāja**

Atbalsts ALLEA Pastāvīgās zinātnes un ētikas darba grupai un izstrādes grupai:

Mathijs Vleugel (ALLEA sekretariāts)

Papildu informācija par ALLEA Pastāvīgo zinātnes un ētikas darba grupu pieejama vietnē <https://allea.org/research-integrity-and-research-ethics/>.

ALLEA – All European Academies

Eiropas zinātņu akadēmiju asociācija (ALLEA) pārstāv vairāk nekā 50 akadēmijas no gandrīz 40 ES dalībvalstīm un ES nepiederošām valstīm. Kopš dibināšanas 1994. gadā ALLEA savu biedru vārdā uzstājas Eiropas un starptautiskajās platformās, popularizē zinātņi kā vispārēju sabiedrisko vērtību un veicina starptautisku un starpdisciplināru zinātnisko sadarbību.

Akadēmijas ir pašregulējošas institūcijas, kurās darbojas izcili zinātnieki, kas pārstāv dažādas zinātniskās izpētes jomas. Tajās ir koncentrēti unikālu cilvēkresursu, intelektuālās izcilības, pieredzes un daudznozaru zināšanu kopums, kas veltīts zinātnes un akadēmiskās izcilības attīstībai Eiropā un pasaulē.

ALLEA un tās biedru mērķis ir uzlabot pētniecības apstākļus, sniegt labākos neatkarīgos un starpdisciplināros zinātniskos padomus, kā arī stiprināt zinātnes nozīmīgumu sabiedrībā. ALLEA apkopo Eiropas akadēmiju zināšanas, lai tās varētu izmantot zinātniskā sabiedrība, politikas veidotāji un plašāka sabiedrība. Tas izpaužas kā zinātniski pamatoti padomi, reaģējot uz sabiedrībai svarīgām tēmām, kā arī kā pasākumi zinātniskās sadarbības, argumentācijas un vērtību ieviešanai, iesaistot plašāku sabiedrību.

ALLEA ir bezpeļņas asociācija, kas ir brīva no politiskām, reliģiskām, komerciālām un ideoloģiskām interesēm.

through the...
tor impulses /...
psychoanalysis the process by wh...
the id, and the state that resul...
effect of defense mechanisms

integrity | in'te

1 the quality of being hon...
integrity.

- 2 the state of being wh...
- the condition of being...
 - internal consistency
- origin late Middle E...
integer } Compar...

allea | All European
Academies

integum